

▲ อิเมะโอะตะคารุพากันออกมาจากพงหญ้าบินต๋าๆ ที่ศาลชินโตแห่งหนึ่งในเมืองมิโนซานกรุงไอซากา

กัญญา ภัตสุโอะ

เทศกาลชมหนึ่งห้อง (โอะตะคารุคา)

ต้นฤดูร้อน

©Japaninfo

▲ แสงเรืองรองของอิเมะโอะตะคารุถ่ายโดยใช้เลนส์ซูมใกล้ๆ

สัก ราวใกล้ๆ สองทุ่มในคืนต้นฤดูร้อนที่ศาลชินโตเก่าแก่แห่งหนึ่งในเมือง
ทัมบะจังหวัดเฮียวโกะ บรรดา **หนึ่งห้อง**ตัวน้อยๆ เริ่มเรืองแสงสีเหลืองกัน
ทีละตัวสองตัว และค่อยๆ เพิ่มเป็นร้อยๆ พันๆ ตัวภายในไม่กี่นาทีต่อมา จน
เสมือนกำลังชมการแสดงประดับไฟในค่ำคืนวันคริสต์มาสที่งดงามจับใจอย่าง
ไม่เคยปรากฏมาก่อน ทั้งผู้เขียน เพื่อนๆ ที่ไปด้วยกัน และผู้คนที่ไปเฝ้าชมต่าง
ออกปากเป็นเสียงเดียวกันว่า **“มหัศจรรย์”** “งามหาที่เปรียบไม่ได้”

หนึ่งห้องบางตัวเรืองแสงอยู่กับที่ๆ พื้น และพงหญ้า หลายตัวพากันบิน
ออกมาจากพงหญ้า ได้ป่าสนด้านในกระพริบแสงทั้งเร็ว และค่อนข้างแรง บาง
ตัวบินข้ามลานทางเดินหน้าศาลจากซ้ายไปขวา บางตัวบินขึ้นไปบนศาลทั้ง
ร้องรยบนภาพเป็นแสงกลมสีเหลืองสวยงาม ช่างภาพที่ไปรอถ่ายภาพนิยมนำ
ภาพมาซ้อนกันให้เห็นภาพรวมของแสงเรืองรองของพวกเขา

เมื่อเข้าฤดูร้อนราวกลางเดือนมิถุนายนไปจนถึงราวต้นเดือนกรกฎาคม
เมืองต่างๆ มักจัด **เทศกาลชมหนึ่งห้อง**กันตามลำดับ แม้แต่เมืองซุยะตะที่ผู้เขียน
ตั้งบ้านเรือนอยู่ก็มีแหล่งชมหนึ่งห้องที่มีอาสาสมัครคอยเฝ้านับจำนวนหนึ่งห้องที่
ออกมาบินแต่ละคืน เมืองโทโยะนากะ ถัดไปมีการอบรมชาวเมืองให้ช่วยกัน

รักษาสภาพแวดล้อมเพื่อจะได้ชมหิ่งห้อยต่อกันไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ส่วนเมืองทมบะนั้น มีเจ้าหน้าที่เข้ามาร่วมจัดเทศกาลเปิดแผงลอย ตีหมึกก่อนพาเข้าไปชมหิ่งห้อยตามสถานที่ต่างๆ

หิ่งห้อยเป็นแมลงที่พบได้ทั่วโลก พวกมันถือกำเนิดบนโลก ตั้งแต่เมื่อหลายแสนล้านปีก่อนที่มนุษย์จะถือกำเนิดด้วยซ้ำ เชื่อกันว่าทั่วโลกมีหิ่งห้อยมากกว่า 2,000 ชนิด ในญี่ปุ่นพบได้ในเกาะฮอนชู จนถึงใต้ลงมาราว 40 ชนิด แยกเป็นสามสายพันธุ์ใหญ่ๆ ได้แก่ เกนจิเฮคะ และฮิเมะ เกนจิโอะตารุ อาศัยตามลำน้ำที่ไหลเทได้ดี ตัวยาวราว 12-18 มิลลิเมตร ลำตัวจะออกเป็นสีแดงๆ เรืองแสงเป็นสีเขียว เฮคะโอะตารุมีถิ่นฐานเดียวกับเกนจิโอะตารุ แต่ตัวจะเล็กกว่ามีขนาดราว 7-10 มิลลิเมตร ฮิเมะโอะตารุอาศัยบนบกตามพงหญ้าในป่าที่ธรรมชาติสมบูรณ์ ตัวยาวราวไม่เกิน 7 มิลลิเมตร กระจิบแสงอ่อนๆ สีเหลืองราว 2 วินาที กินพวกหอยในดินเป็นอาหารยามเป็นตัวอ่อน ซึ่งกว่าจะฟักเป็นแมลงได้ก็ราว 1 ปีเต็มๆ เชื่อกันว่ากลิ่นเหม็นของพวกมันมีไว้ป้องกันตัว และแสงที่เรืองรองจากกันก็เพื่อส่งสัญญาณระหว่างตัวผู้ และตัวเมียเพื่อผสมพันธุ์ ตัวเมียไม่มีปีกจึงบินไม่ได้ แต่กระจิบแสงเรียกตัวผู้ให้บินมาหา หิ่งห้อยจึงมักจะบินกันตัวๆ ผู้รู้บอกว่าหิ่งห้อยจะมีสัญญาณกระจิบที่ต่างกันไปตามท้องถิ่น ต่างถิ่นกันก็ไม้อาจเข้าใจกันได้ พวกมันจะกระจิบแสง และผสมพันธุ์กันราว 1-2 สัปดาห์ก่อนที่จะออกไข่ และตายจากไป

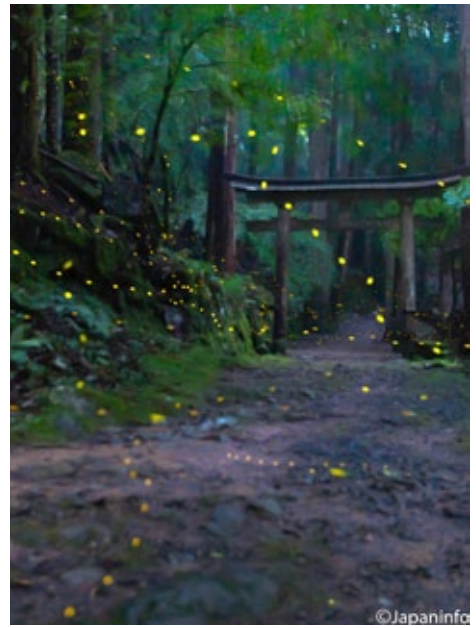
▲ *ส่องรวมภาพฝูงสักราว 10 ภาพ โดยมีแสงหิ่งห้อยที่บินตัดหน้ากล้อง ระยะกระชั้นชิด*

ชาวยุโรปบางประเทศมองว่าหิ่งห้อยเป็นสัญลักษณ์ของความตาย แต่สำหรับคนญี่ปุ่นนั้น ชีวิตช่วงสั้นๆ และแสงงดงามเพียงไม่กี่วันในต้นฤดูร้อนของหิ่งห้อยเป็น “สิ่งที่น่าจดจำ” (夢い= ฮาคาโน) เช่นเดียวกับซากุระ พลุ่ หรือหิมะแรกของฤดูที่ต่างกิ่งงดงามเพียงช่วงสั้นๆ ทุกปี

ด้วยเหตุนี้จึงพบชื่อของหิ่งห้อย (蛍= โอะตารุ) ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมดั้งเดิม เนื้อเพลง สถานที่ ฯลฯ ของญี่ปุ่น ว่ากันว่าขุนนางสมัยเฮอันนิยมชมหิ่งห้อยที่เรืองแสงยามค่ำคืนเพียงไม่กี่ตัว มากกว่าแสงจากหิ่งห้อยเป็นร้อยเป็นพันตัว ภาพเขียนอุคิโยะเอะในปลายสมัย

▲ *แสงกระจิบสีเหลืองเล็กๆ ที่งดงามไม่รู้ลืม ทำให้เข้าใจความหมายของคำว่า “Hakanai” ได้เป็นอย่างดี*

▲ หลังฝนหยุด หิ่งห้อยพากันบินออกมาจากที่สูงด้านบน แสงสีเขียวขียววามือเป็นแกนจิโอะตารุ ▲ ช่วงกลางเดือนกรกฎาคมยังพบอิเมะโอะตารุบนป่าสนเจียบๆ ในเมืองทัมบะ

▲ อิเมะโอะตารุที่ป่ารกๆ ไม่ไกลจากบ้านชานกรุงโอซากา มีเจ้าหน้าที่คอยบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมทุกปี

▲ ราวก่อนสองทุ่มในปลายเดือนมิถุนายนไปเจอกับฝูงอิเมะโอะตารุเป็นพันๆ ตัว แม้เพียงเปิดหน้ากล้องไว้ราว 20 วินาทีก็เห็นพวกมันบินเป็นทางยาว

เอโดะก็มีชาวบ้านกำลังเพลินกับการชมหิ่งห้อย และแม้ในปัจจุบันเด็กนักเรียนญี่ปุ่นก็ยังร้องเพลง “โอะตารุ โนะ อิการิ” (แสงเรืองรองของหิ่งห้อย) ที่ปรับทำนองมาจากเพลง Auld Land Syne ของสก็อตแลนด์กันอยู่ในวันจบการศึกษา ไม่ไกลจากบ้านผู้เขียนนักมีสถานีรถไฟชื่อ “Hotarugaike” แปลตรงตัวได้ว่า “สระหิ่งห้อย” สำหรับคนญี่ปุ่นหิ่งห้อยถูกจัดให้เป็นแมลงพิเศษและเป็นสัญลักษณ์ของฤดูร้อนที่สนุกสนาน และงดงามมาแต่ไหนแต่ไร

หลายปีมานี้ หลายๆ เมืองพากันจัดระบบนิเวศนี้ให้หิ่งห้อยที่มีถิ่นกำเนิดในพื้นที่ของตนอาศัย และแพร่พันธุ์ได้พร้อมเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมโดยมีเงื่อนไขที่รัดกุม จังหวัดทตโตะริจัดรถรับส่งนักท่องเที่ยวจากต้นทางเข้าไปยังป่าที่หิ่งห้อยอาศัยอยู่ห้ามไม่ให้เอกชนนำรถยนต์ส่วนตัวเข้าไปพร้อมจำกัดจำนวนคนจำนวนช่วงภาพ ออกกฎห้ามใช้ไฟฉายหรือเปิดไฟกระพริบหิ่งห้อยจังหวัดโอคายามาเข้มงวดกับผู้มาชมใครเปิดหน้ากล้องหรือนำรถยนต์เข้ามาจอดในที่ห้ามจอดจะถูกเชิญออกไปทันที กิจกรรมเหล่านี้เริ่มขยายไปในเมืองอื่นๆ ในฐานะแนวทางการรักษาระบบนิเวศนี้ให้สมบูรณ์ และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

เทศกาลชมหิ่งห้อย นอกจากจะเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมในฤดูร้อนของคนญี่ปุ่นแล้ว ทุกวันนี้มันยังเป็นไม้บรรทัดวัดความสมบูรณ์ของธรรมชาติ และความจริงจังต่อการพยายามอนุรักษ์ธรรมชาติของผู้คนอีกด้วย หลังจากตระเวนชม และถ่ายภาพหิ่งห้อยได้ 4-5 รอบในฤดูร้อนปีนี้ ผู้เขียนเองก็อดตรึงตราตรึงใจกับแสงเรืองรองและ “ความน่าจดจำ” (ฮาคาโน) จากชีวิตช่วงสั้นๆ ของพวกมันไม่ได้ ช่วงนี้ก็คงได้แต่เฝ้าคอยว่าฤดูร้อนปีหน้าจะเริ่มขึ้นอีกเมื่อใด

